

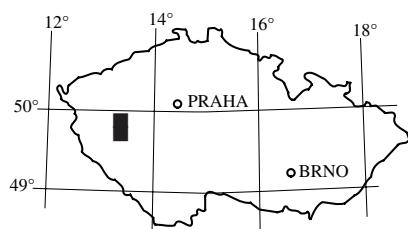
STRUKTURNĚ-TEKTONICKÁ STAVBA JIŽNÍ ČÁSTI PLZEŇSKÉ PÁNVE

Tectonic structure of the south part of the Plzeň Basin

MARCELA STÁRKOVÁ

Česká geologická služba, Klárov 3/131, 118 21 Praha 1

(11-44 Nýřany, 21-22 Dobřany)

Key words: Carboniferous sediments, depressed area Plzeň Basin, tectonic, subsidence, normal faults

Abstract: A "solid" exposed map of Carboniferous rocks (Bolsovian–Stephanian C) on the south of the Plzeň basin shows the maximum subsidence and maximum thickness of sediments in two centres of structural low of NNE-SSW direction. The structural low is dislocated by faults forming a system of transverse (with respect to the basin axis) graben and horst structures.

Studované území se nachází na nově mapovaných sousedících listech 1 : 25 000 11-144 Nýřany a 21 –222 Dobřany v jz. a z. okolí města Plzně. Na tektoniku dané oblasti existuje řada odlišných názorů, které prezentovali ve svých pracích PEŠEK (1974, 2001), OPEKAR, SPUDIL (1986, 1988) a také PAŠEK s URBANEM (1990).

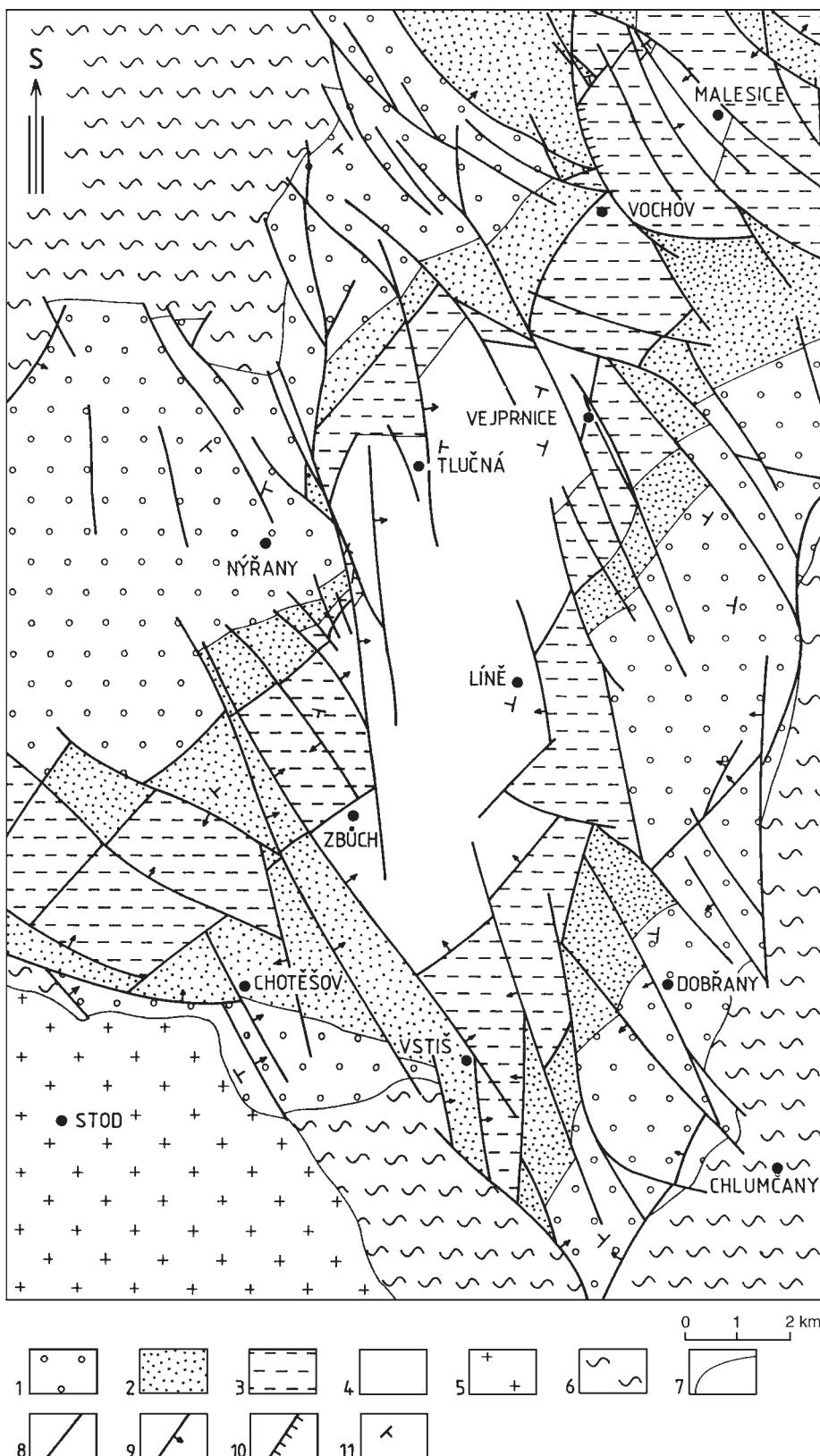
Po zpracování desítek strukturních vrtů pod plošně rozsáhlým terciérním pokryvem, případně kvartérem, jsme dostali obraz tektonicky komplikované stavby jižní části plzeňské pánve, jejíž podloží na převážné části území tvoří slabě metamorfované horniny neoproterozoika a pouze při jz. okraji granitoidy stodského masivu. Z odkryté geologické mapy (obr. 1) vyplývá, že osa pánve má průběh SSV-JJZ. Tento směr je shodný se směrem protažení dalších příkopovitých struktur v Českém masivu, např. blanické a boskovické brázdy, na což upozornil již PEŠEK (1974). Ve zkoumané jižní části plzeňské pánve vidíme symetrické zastoupení jednotlivých, převážně tektonicky omezených souvrství od nejmladšího línského v centru pánve po nejstarší kladenské podél jejich okrajů. V ose pánve jsou zachovány všechny 4 základní lithostratigrafické jednotky westphalu (bolsovou) až stephanu C (PEŠEK 2001): kladenské, týnecké, slánské a línské souvrství o celkové maximální mocnosti 700–850 m. Jsou zde patrná dvě centra maximální subsidence. Menší z nich, při sv. okraji území, s úzkou zaklesnutou kroulínského a slánského souvrství synklinálně uloženou, má poněkud jinou pozici, vzhledem k hlavní osní depresi s. až sv. směru ve středu území. Je posunuto postsedimentární pokarbonskou tektonikou více k SV. Původně horizontálně až subhorizontálně uložené vrstvy mají v jižní části pánve generelně mírný úklon od

okrajů směrem k nejhlubší části deprese. Výjimku tvoří horniny větších výchozů vyzdvížené hrásti týneckého souvrství v sv. cípu území, které se uklánějí pod úhlem 15° k JV. Také vrstvy sedimentů v blízkosti zlomových linií mohou mít sklon strmější a směry variabilní.

Celá deprese je příčně porušena vikarujícími a virgujícími zlomy sz.-jv. až ssv.-jjz. směru, které mají převážně poklesový charakter. Tyto zlomy jsou známy z důlních děl. Určující roli pro strukturně-tektonickou stavbu pánve přísluší témoto zlomům především OPEKAR a SPUDIL (1986). Z tektonického schématu místy vystupují i méně nápadné zlomy sv.-jz. směru s menšími amplitudami posunu. Výraznější zlomové pásmo ssz.-jjv. směru s vyšší výškou posunu tvoří komplikovanou hrášt (tvořenou týneckým souvrstvím) omezující zakleslé kry slánského a línského souvrství na území j. od Nýřan přes z. okraj Zbůchu směrem ke Vstiši na j. okraji pánve. Další důležitou zlomovou linií tohoto směru jsme si mohli ověřit na výchoze v zářezu silnice v. od Nýřan, jež je součástí pásmo bohatě se větvících a křížících zlomů při z. okraji centrální deprese. Výrazný tektonický uzel poklesových zlomů končících na přesmyku s výškou posunu 70 m (OPEKAR, 1988) se vyskytuje u Vochova na okraji sv. centra maximální subsidence a mocnosti karbonských sedimentů v okolí Malesic.

Výška posunu na zlomových plochách je značně proměnlivá, a to i v rámci jednotlivých zlomů. Dislokace se projevují rozdílně v různě kompetentních horninách. Ve větších komplexech jemnozrnnejších sedimentů (např. ve slánském souvrství) jsou zlomové plochy často zakřivené, případně mohou vytvářet až flexury (foto v příl. I). Řada zlomů byla činná synsedimentárně i postsedimentárně. Na tektonických liniích docházelo i k několikerým opakování pohybů v různých časových obdobích. Stáří zlomů z předloženého komplikovaného tektonického schématu není zcela jednoznačné.

Výrazně odlišné strukturně tektonické podmínky při sedimentaci hornin nastávají v pánvi i mimo pánev jistě ve Stephanu B, kdy se vytváří plošně rozsáhlé jezero v celé plzeňské pánvi. V následujícím období se mohly uplatňovat sinistrální posuny na zlomech směru SSV-JJZ s konjugovanými poklesy směru SZ-JV. V plzeňské pánvi se vyvíjí struktura směru brázd SSV-JJZ, pokračující na S do žihelské pánve (nápadně je z. omezení žihelské pánve tektonikou ssv.-jjz. směru). Tuto teorii můžeme přijmout analogicky k pojedí vzniku blanické brázdy horizontálními posuny podle MARTÍNKA (2001) a v souladu s teoriemi PAŠKA a URBANA (1990). Počátek vzniku brázdy tohoto typu v plzeňské pánvi spadá až do doby po uložení slánského souvrství (období mezi Stephanem B a Stephanem C), což by odpovídalo tektonickým liniím omezujícím kry slánského souvrství v j. části pánve. Důkazy pro horizontální

Obr. 1. Odkrytá mapa jižní části plzeňské pánve. 1 – kladenské souvrství, 2 – týnecké souvrství, 3 – slánské souvrství, 4 – líňské souvrství, 5 – stodský masiv, 6 – neoproterozoikum, 7 – zjištěná hranice stratigrafických jednotek a hornin, 8 – zlom zjištěný, 9 – zlom se známým směrem posunu, 10 – přesmyk, 11 – směr a sklon vrstevnatosti.

posuny v této části pánve jsou však zatím ojedinělé (PEŠEK 1983).

Jediným hmatatelným dokladem pro horizontální posun sv. směru nalezeným při mapování listů Dobřany a Nýrany jsou striace na zlomové ploše v hrubozrnných sedimentech

týneckého souvrství na s. okraji studovaného území (z. od obce Dolní Vlkýš). Teorie horizontálních posunů podflejících se ve stephanu C na vzniku brázdy v plzeňské pánvi je nutno podpořit detailnějším průzkumem celého západočešského karbonu.